

Сайтът **desebg.com** публикува изказването на доц. **Лъчезар Стоянов** от Нов български университет, направено по време на дискусиата „Знание и ценности” – (не)изучаването на тоталитарните режими в българското училище, проведена на 6 юни 2016 г. в Дома на Европа в София, организирана от фондация „Истина и памет”.

В първия по рода си форум, събрал професионални историци, експерти в образованието и кино-документалисти, бяха очертани проблемите за неадекватното преподаване на комунистическия режим в училище, както и мерките, които гражданския сектор настоява да бъдат предприети от Министерството на образованието и науката (МОН).

Докладът на доц. Стоянов е основополагащ за разбирането в дълбочина на проблематиката в българското средно образование, в частност за подводните камъни пред изучаването на комунизма в българското училище. Заглавието и вътрешните подзаглавия са на **desebg.com**.

Непрекъснато се сблъскваме със следното разминаване: науката непрекъснато напредва, съществува все по-задълбочено и ясно разбиране за процесите, които са протичали в България по времето на комунизма, както и за случило се в останалите страни от Централна и Източна Европа.

И в същото време имаме едно несъответствие в консервираните и приети твърде

Написано от Доц. Лъчезар Стоянов
Събота, 11 Юни 2016 18:17

отдавна и досега неизменно държани без никакви промени учебници и учебни програми у нас. Когато говорим за периода на комунизма трябва да знаем, че става въпрос за един скриван и манипулативен период от българската история. Той може би е и най-болезненият.

Как се разработват учебните програми

Академичната общност трябва да е тази, която да задава същината на обясненията и познавателното ядро. За съжаление те липсват в така наречените програми и наредби, по които успешно се пишат учебници. В момента са пуснати за ускорено производство за 1-ви, 5-ти и 8-ми клас.

А как са разработени тези програми? Аз съм един от малкото историци, които са присъствали на тези предварителни обсъждания в Министерството на науката и образованието (МОН).

Там се разигра една традиционна сценка с много предизвестени правила. Става въпрос за непрозрачно производство на нормативни документи. Това е практика. От Европейския съюз беше спусната една програма с бюджет от 10 млн. евро за обновяване на българското образование. Типично за нас, тези средства бяха „усвоени” и „целево използвани” по един забележително непрозрачен начин.

На обсъждането в МОН видях само един професионален историк, който не е изследвал този период, и методисти. Прави се и допитване до учителите от цялата страна. Учителите са свикнали, като ги извикат в министерството, да разбират, че става въпрос за инструктаж. Те много се тревожеха дали ще им се намалят часовете, как ще се организира хорариума. За някакъв дебат по същество не стана дума. Аз се опитах да поставя на вниманието основните проблеми, включително и на теоретично ниво, защото при нас съществува асинхронност на образованието, то е забавено от това в Европа.

Повдигнах въпроса и за изключително преднамереното свиване или неразкриване на идеологията и практиката на тоталитарната комунистическа държава. Беше ми твърдо отговорено с думите: „Ние конфликти в семейството няма да вкарваме. Семействата са

тези, които трябва да обясняват. Българското училище е деполитизирано”.

Българското образование не образова и не формира ценностна система

Следователно, получих пълен отказ от една от страната на българското образование – МОН. За съжаление се върви под тази егида: „Българското образование трябва да дава само знания”. Това, че то е педагогическа дейност, това, че то образова, формира ценностна система – трябва ясно да се каже, че това е ампутирано. Както чисто законодателно, така и в практиката.

Всъщност под „деполитизация” се изкривява историята. В учебниците по история имаме един набор от тежка фактология, но защо са се случили дадени събития и какво произтича от тях – отсъства и тази липса направи историята отвратителна изобщо като предмет. Тя е превърната в едно сборище, в безсмислена тренировка на паметливостта на децата. Особено в едно общество, където достъпа до информация е чрез чичо Гугъл и всеки я носи в себе си е свършено безсмислено. Това обезсмисля изобщо образованието.

Проблемите са много тежки. Тези порочни „камъчета” бяха дълго и последователно вкарвани в българското образование: да ние сме деполитизирани, ние сме неутрални, ние няма да менторстваме, като всъщност се позоваваме на лошата и манипулативна практиката на самата тоталитарна държава.

Манипулиране на обществото чрез образованието

А тя чрез образованието, науката и културата манипулираше обществото. Може ли днес ние да казваме: „Ние сме демократи, няма да го правим”. Само че демокрацията общество без ценности ли е? Разбира се, че не. Напротив, това е обществото, което има повече и по-устойчиви ценности, които ни правят общество. Които създават предпоставки да се обединяваме в Европа. Да създаваме една цивилизационна зона на общи ценности – споделяни и отстоявани. Ако не ги отстояваме как да бъдем част от Европа?

И тук ще продължа с идеологията и практиката на комунизма и българското училище. Най-вече ще говоря за това, което ни се готви да ни предложат по този твърде непрозрачен начин.

Какво искаме от образованието? Този въпрос досега като че ли беше загърбван и много упорито продължава да се загърбва. Всъщност какво искаме да дадем на нашите деца чрез образованието по история? Какви искаме да бъдат бъдещите поколения? Какво да знаят, какво да ценят, към какво да се стремят? Това е ключов въпрос.

За необходимостта от гражданско образование

Фундаменталният проблем, който ще подчертая е, че такъв принципен въпрос в нито един от предметите не е поставен. Какво като обучаваме по този предмет искаме да знае накрая ученикът? Отгоре на всичко в историята има една вторична претенция. Тя трябва да запълни една празнина, но не се прави и по тази причина сме единствените и уникални в Европа. Става въпрос за така нареченото гражданско образование.

Да, историята освен знанието за миналото на народа ни, на Европа и света, трябва да съдържа и набор от ключови познания за политическото устройство, идеологиите и политическите системи. Тоест, тези ключови понятия за гражданското образование.

Само че те са напълно отрязани, тъй като в структурата липсва предмет „Гражданско образование“. А това е практика на всякъде в Европа. Всички децата в останалите европейски страни на първо място знаят как работят институциите, какви задачи има и какви отговорности. Знаят по принцип и как се управлява Европейския съюз.

Това го няма в нашите учебници. Съществува една фраза, която натрапчиво се повтаря в приетата програма за 8-ти клас и подготвяните програми 7-ми и 10-ти клас по история.

Написано от Доц. Лъчезар Стоянов
Събота, 11 Юни 2016 18:17

Тази фраза е единствената, която се отнася за гражданското образование, вписано като задължение в програмата. Звучи по следния начин. Цитирам го, за да се удивите какво е написано: „Свързва видовете власт в съвременна България с институциите, които ги представляват”. Тези, които са го написали също не го разбират. Вместо да напишат, че то разкрива държавното и политическото устройство на държавата. Е, как ще запълним празнината за гражданско образование и за някаква ценностна ориентация и ориентация за ценността на демокрацията въобще като понятие?

Програмите по история: добре планиран дефицит на знание

В обучението на история цели периоди са компресирани или така сложени в програмата, че те да не бъдат изучавани. Добре известно е, че тези програми, а това винаги е правено от промените насам, са с дефицит в часовете. Общо 62 часа е образованието по българска история в 7-ти клас и 63 часа в 10-ти клас, където се учи българска история. Всички знаят, че тези часове не стигат за преподаване на материала. Тоест априори до Втората световна война някъде до там се стига. Всички знаем, че след това нищо не се учи, какво и ще да има в програмите.

Следователно това е един планиран дефицит на незнание. Сега МОН под натиск на обществото обеща, че ще се увеличат часовете по българска история с 10 часа. Това е станало за 7-ми клас, а за 10-ти клас, където е ключовото изучаване още не е ясно как ще стане. Според мен съдбата на това увеличение на часовете там е почти предрешена.

Министър Меглена Кунева заяви, че 56% от целия учебен материал по история, че бъде българска история. В програмите обаче въобще не виждаме такова нещо. Това е един пропаганден трик, игра с цифри, за които изобщо не е ясно как са съставени.

Какво има в програмите? Те са два вида. Едните са приети вече като нормативни документи и вторите са на ниво проектопрограми.

Посочвам, че 8-ми клас ни е важен, защото там се изучава обща история – европейска и световна история. Там е ядрото, в което е идеологията и там трябва да бъде разказана историята на идеологическите доктрини през модерното време, включително и

комунизма.

Защо сега бяха променени програмите? Заради въпиющото разминаване между Конституцията и учебните програми. В Конституцията е записано, че задължителното образование е до 16 години. Затова се наложи то да бъде уплътнено и да е до 10-ти клас. Затова трябваше изучаването на историята да е в задължителна част и беше преместена от 12-ти клас в 10-ти клас. Имаме увеличение с 10 часа по история.

Какво няма в учебните програми по история

По-важното е какво няма. Няма много неща. Причината е технологията, по която се изготвят програмите. За някои това е особено печелившо от финансова гледна точка, но от друга страна се прави без много да се мисли.

Както видяхме учебните програми са бъдещето. Начинът на мислене на децата ни. В тях е заложено и бъдещото развитие на държавата, посоките – къде искаме да отидем и къде не искаме. И тук е голямата борба. Тази борба се води ежедневно и е много по-дълбочинно от хибридните войни.

Тази борба е много по-стратегическа и подмолна и се води именно чрез програмите, а оттам се прокарват много опасни неща. И тези опасни неща са не какво има, а какво липсва.

Отсъствие на идеологията на комунизма

На първо място я няма идеологията на комунизма. Изобщо идеология, каквато и да е – няма. Има само намек в 8-ми клас, където се говори за различните политически движения. Това е дадено в графата термини, където за първи път се споменава комунизма с консерватизъм и либерализъм. Какво е заданието към учениците? То е да свържат тези идеологии в предварително зададени параметри.

Какви са тези параметри остава енигма? Учениците следва да посочат определени характеристики на съответните идеологии и да посочат конкретни личности. Досещате ли се, кои личности ще посочат за комунизма? А кои ще бъдат свързани с либерализма? Консерватизмът с кого ще бъде свързан?

Комунизмът е ясно с кого. Програмата за 10-ти клас следва абсолютно същите термини и структура, включително език и изкази. Може ли едно образование в 10-ти клас да следва моделите и целите на това от 7-ми и 8-ми клас? Това е педагогически nonsens. Абсолютно еднакви са и изводите. Темите са свити от 8 на 4.

Оневиняването на комунистическата идеология

Отново подчертавам, използвани са и едни и същи термини. Защо ли? Първото понятие, което е посочено е култ към личността. С него се внушава, че това е култът към комунистическите диктатори. А това е един конкретен термин, въведен от Никита Хрущов в секретния му доклад пред на XX конгрес на КПСС, с който се описва извращението на комунизма по времето на Сталин. Сталин е извратил комунизма. Този термин е оневинителен към комунистическата идеология. Това е смисълът. Да се изкара, че идеологията е добра, а практиката е лоша.

Това се крие за този термин. Оттук започва оневиняването на комунистическата идеология в учебниците по история в България.

Всъщност за каква идеология става дума? Тук отсъства едно цяло незнание за политическия радикализъм, което е заложено още в 8-ми клас и се развива след това. И марксизмът като част от политическия радикализъм трябва да е там.

Но не се дава. Дава се друго, което е позитивно. Никъде не се казва в учебниците по история какви са целите на комунизма. А именно да се построи едно общество без собственост, без класи, безсемеино общество, комунално устроено без държавно общество. Това са му целите, а те, пак повтарям, никъде не се казват.

Митът за неприложения комунизъм

Какви са крайните цели на комунизма? Тук масово се тиражират и ни залъгват с твърдението, че комунизмът на практика никъде не е бил приложен. Това не е истина. Напротив приложен е, но този пример винаги се подминава. В Камбоджа еталонно беше приложен – безпарично, комунално без държавно общество.

Слава Богу, че в България комунизмът не беше приложен, но този мит си върви и трябва да бъде разбиван. Но идеологията на комунизма никъде не е обяснена. И това е начало на незнанието. Началото на размиването. Няма и намек в учебниците, няма идея този фундамент да бъде запълнен.

Спестяване на истината за целите на световната пролетарска революция

Следващото, което липса, са идеите за световна пролетарска революция. Тоест насилствения път за налагане на едни идеи. Това е една глобална идея, тя ще бъде наложена чрез световна пролетарска революция над целия свят. Това е агресивна идеология. И точно поради тази причина ние не отговаряме на първото условие, което никой не го казва, а именно на основно изискване на Пражката декларация от 2008 г., в която много ясно се казва, че идеологията на фашизма, националсоциализма и комунизма да бъде отречена катто античужденна и антидемократична.

Идеологията на комунизма е античужденна. Говорим за идеологии, а не за режими. При нас няма и намек за това в учебниците. Затова го подчертавам, тъй като почти никой не говори за това. Болшевизмът като идеология – никъде го няма.

Отсъствието на историята на българския комунизъм: БКП – секция към терористична организация □ 1

На следващо място – не е разказана историята на българския комунизъм. И разбира се, тъмните моменти в историята на БКП. Един от тези моменти е, че през 1919 г. партията, ръководена дотогава от Димитър Благоев, доброволно се присъединява към Коминтерна – единна световна комунистическа партия. Това е най-голямата терористична организация в света. БКП се съгласява да бъде нейна секция. Преставя да бъде българска партия. За това няма нито една дума в нито един учебник. А Коминтернът е международна организация, създадена от Ленин за налагането на комунизма в целия свят, която има изключително влияние в България. Само за нейната революционна дейност и платените ѝ дейци в България са похарчени няколко милиарда долара, доказуеми средства.

Коминтернът инспирира няколко събития в България – все още наричаното Септемврийско въстание през 1923 г., атентатът в църквата „Света Неделя“ през 1925 г., в много аспекти спорното „съпротивително“ движение, както и репресиите, дирижирани лично от Георги Димитров.

Какво още отсъства в историята за тоталитаризма? Отсъства договореностите в Ялта, където без да ни питат сме оставени в съветската сфера на влияние. Отсъства договорът от Малта в края на комунистическия режим през 1989 г.

Ще направим ли децата си европейци?

И накрая четири извода и характеристики:

1. Когато говорим за тоталитарна държава това засяга целия период на комунизма. Няма по-тоталитарен или по-малко тоталитарен период. Крайните цели са еднакви. Методите могат да се променят, но след като идеологически, политически цели са еднакви, налице е тоталитарна идеология и тоталитарна практика.

2. Комунистическата власт е внесена насила и стриктно следва съветския модел.

3. Напъните да се изкара, че е имало някакъв български комунизъм, са несъстоятелни.

Написано от Доц. Лъчезар Стоянов
Събота, 11 Юни 2016 18:17

В нито един момент, включително и в най-ключовите решения управлението не се е отклонявало от съветската политика. Дори два пъти БКП с Живков самопредлагат страната да се присъедини, като вторият (1973) път това е съвсем истински до Черненко планове се изпълняват. В две сфери е постигнато 100% обезличаване: външната политика и вътрешната сигурност, тоест Държавна сигурност. Както в ДС е посочено, структурата ѝ не представлява нищо по-различно от съветските поделения на КГБ. Това е 100% интегриране със СССР.

4. И в Съветския съюз, и в България крайната цел на режима е комунизъм. Това е декларирано в Конституцията от 1971 г. Това минава всякаква възможност, която непрекъснато се опитват да прекарат, че може да се раздели идеологията от практиката. Абсурд е! Те в Конституцията са я записали, а в същото време това е най-опасната претенция на идеолозите им, че идеологията е хубава, но практиката е лоша. Това е нонсенс и не е възможно.

Патологията на комунизма е записана в идеологията му. Затова в Пражката декларация Хавел ни завеща посланието за комунистическата идеология да бъде разкрита като античовешка идеология. Това ако не бъде вкарано в учебните програми значи, че нищо не правим. Никога няма да направим децата си европейци и съпоставими с останалите им връстници в Европа. Ще бъдем като бели врани.